

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

**Філологічний факультет
Кафедра історії та культури української мови**

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Українська мова
(за професійним спрямуванням)»
обов'язкова

Освітньо-професійна програма: «Системний аналіз»
Спеціальність: 124 – Системний аналіз
Галузь знань: 12 – Інформаційні технології

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Факультет математики та інформатики
Мова навчання українська

**Розробник: Попович Н.М., доцент кафедри історії та
культури української мови, к. філол. н., доцент**

Профайл викладача: http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=763

Контактний тел.: (0372)58-48-00

E-mail: n.porovych@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=609>

**Консультації: он-лайн консультації - згідно з графіком,
очні консультації – за попередньою домовленістю**

1. Анотація навчальної дисципліни. Предметом вивчення практичного курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є мова фахової галузі. Уміння спілкуватися мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися у професійній діяльності та ділових контактах. Тому велику увагу під час вивчення всіх тем приділяємо засвоєнню мовних стереотипів комунікацій певного фаху. Роботу над культурою мови здобувачів проводимо, зважаючи на два аспекти: підвищення загальномовної культури майбутніх спеціалістів та їхньої фахової мовної культури.

2. Мета навчальної дисципліни. Сформувати високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах, виробити навички практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами, зокрема:

- сформувати чітке і правильне розуміння ролі державної мови у професійній діяльності;
- забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури писемного мовлення;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм спілкуванні;
- розвивати творче мислення здобувачів;
- виховувати повагу до української літературної мови, до мовних традицій;
- виробити навички сприйняття й відтворення фахових текстів, засвоєння лексики і термінології свого фаху, вибір комунікативно виправданих мовних засобів, використання різних типів словників;
- сформувати навички оперування фаховою термінологією, редагування, коригування наукових текстів.

3. Пререквізити: українська мова (шкільний курс); історія України (шкільний курс); курс «Актуальні питання історії та культури України».

4. Результати навчання.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності в галузі фінансів, банківської справи та страхування або в процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні та фахові компетентності:

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК16. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Програмні результати навчання:

ПР15. Розуміти українську та іноземну мови на рівні, достатньому для обробки фахових інформаційно-літературних джерел, професійного усного і письмового спілкування, написання текстів за фаховою тематикою.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарії	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	3	90	-	30	-	-	60	-	екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		пр.	інд.	с.р.		пр.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Суспільне значення мови. Стили сучасної української мови								
Тема 1. Суспільне значення української мови, її правовий статус. Мета: розглянути і прокоментувати основні етапи становлення української мови; ілюструвати мовні норми власними прикладами.	12	4		8	10			10
Тема 2. Стили сучасної української літературної мови. Мета: розпізнавати відповідні стилі (за вказаними текстами), вільно володіти навичками самостійного створення текстів наукового, офіційно-ділового та публіцистичного стилів.	6	2		4	10	2		8
Тема 3. Поняття культури мовлення спеціаліста. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Вимоги до професійних текстів: об'єктивність викладу, логіка, послідовність, повнота інформації, точність. Мета: коректувати та самостійно створювати фахові тексти відповідно до основних комунікативних ознак культури мовлення.	12	4		8	10			10
Разом за змістовим модулем 1	30	10		20	30	2		28

Змістовий модуль 2. Культура мовлення як компонент професійної культури спеціаліста. Складання й редагування наукових та офіційно-ділових професійних текстів								
Тема 1. Граматичні (морфологічні та синтаксичні) норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Мета: використовувати у професійному мовленні граматичні форми іменників, прикметників, займенників, дієслівних форм, службових слів; відмінювати іменники II відміни (Р.в), географічні назви, числівники, імена, імена по батькові та прізвища.	18	6		12	12	2		10
Тема 2. Лексичні та стилістичні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Особливості наукової та офіційно-ділової лексики сучасної української мови. Мета: уміти застосовувати теоретичні знання з лексикології та стилістики на практиці; коректувати спеціальні фахові тексти із суржиковими конструкціями.	12	4		8	12	2		10
Тема 3. Культура писемного мовлення (технічні правила оформлення наукового та офіційно-ділового текстів). Форми опрацювання наукового тексту: планування, тезування, конспектування, анотування, реферування. Основні кліше в науковому тексті. Мета: уміти самостійно оформити титульну сторінку наукового тексту та паспортизацію використаної літератури; цитувати уривки з текстів кількома способами; рубрикувати наукові та офіційно-ділові тексти; скорочувати слова та словосполучення.	6	2		4	12	1		11
Тема 4. Укладання й редагування документів з кадрово-контрактних питань. Корисні поради щодо написання резюме. Стислість, мінімізація, впорядкованість, шрифти. Їхня роль у резюме. Розділи резюме та їх детальна характеристика. Словничок корисних слів (ключові слова) для вдалого резюме. Мета: вміти виправляти помилки в документах кадрово-контрактних питань, самостійно укласти автобіографію, резюме, характери-стику, просту і складну заяви.	12	4		8	12	1		11
Тема 5. Культура усного мовлення. Орфоепічні та акцентні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Електронна презентація наукового виступу. Науковий етикет.	12	4		8	12			12

Мета: розуміти важливість правильної вимови українських слів; застосовувати орфоепічні норми та правила усного спілкування на практиці; знати види і жанри публічних виступів; вміти складати електронну презентацію, дотримуючись наукового етикету.							
Разом за змістовим модулем 2	60	20		40	60	6	54
Усього годин	90	30		60	90	8	82

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота студентів з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» направлена на узагальнення, засвоєння і закріплення знань та включає такі види робіт як опрацювання літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, вирішення практичних ситуацій, підготовку до контрольних робіт, підготовку та презентацію завдань до відповідних тем з дисципліни.

№ за/п	Назва теми	К-сть годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Тема. Суспільне значення української мови, її правовий статус. Завдання: опрацювати літературу з історії української мови як державної.	8	10
2.	Тема. Стилї сучасної української літературної мови. Завдання: опрацювати та розпізнавати відповідні стилї (за вказаними текстами), вільно складати тексти наукового, офіційно-ділового та публіцистичного стилів.	4	8
3.	Тема. Поняття культури мовлення спеціаліста. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Вимоги до професійних текстів: об'єктивність викладу, логіка, послідовність, повнота інформації, точність. Завдання: коректувати та самостійно створювати фахові тексти відповідно до основних комунікативних ознак культури мовлення. Дотримуватись вимог до текстів свого фаху.	8	10
4.	Тема. Граматичні (морфологічні та синтаксичні) норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Завдання: вміти правильно використовувати у професійних текстах граматичні форми іменників, прикметників, займенників, дієслівних форм, службових слів; відмінювати іменники II відміни (Р. в), географічні назви, числівники, імена, імена по батькові та прізвища.	12	10
5.	Тема. Лексичні та стилістичні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Особливості наукової та офіційно-ділової лексики сучасної української мови. Завдання: вміло застосовувати теоретичні знання з лексикології та стилістики на практиці; коректувати спеціальні фахові тексти із суржиковими конструкціями.	8	10

6.	Тема. Культура писемного мовлення (технічні правила оформлення наукового та офіційно-ділового текстів). Форми опрацювання наукового тексту: планування, тезування, конспектування, анування, реферування. Основні кліше в науковому тексті. Завдання: вміти самостійно оформити титульну сторінку наукового тексту та паспортизацію використаної літератури; цитувати уривки з текстів кількома способами; рубрикувати наукові та офіційно-ділові тексти; скорочувати слова та словосполучення.	4	11
7.	Тема. Укладання й редагування документів з кадрово-контрактних питань. Корисні поради щодо написання резюме. Стислість, мінімізація, впорядкованість, шрифти. Їхня роль у резюме. Розділи резюме та їх детальна характеристика. Словничок корисних слів (ключові слова) для вдалого резюме. Завдання: вивчити класифікацію документів та вимоги до їх укладання. Вміти виправляти помилки в документах кадрово-контрактних питань, самостійно укладати автобіографію, резюме, характеристику, просту та складну заяви. Вивчити реквізити документів; уміти визначати вид документа за реквізитами.	8	11
8.	Тема. Культура усного мовлення. Орфоепічні та акцентні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Електронна презентація наукового виступу. Науковий етикет. Завдання: вміти застосовувати на практиці орфоепічні норми та правила усного спілкування; знати види і жанри публічних виступів; вміти скласти електронну презентацію, дотримуючись наукового етикету.	8	12

6. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання: вербальні методи, письмові роботи різних видів (диктанти, редагування фахових текстів), творчі роботи.

Форми та методи оцінювання:

Контроль у навчанні української мови за професійним спрямуванням передбачає виявлення рівня сформованості мовленнєвих навичок і умінь, визначення правильності організації навчального процесу, діагностування труднощів засвоєння матеріалу, перевірку ефективності використаних методів і прийомів навчання.

Контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуємо такі **засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання:**

- **засоби усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, презентації результатів виконаних завдань;
- **засоби письмового контролю:** контрольні роботи, модульне письмове тестування, підсумкове тестування, самостійні роботи, виконання вправ, написання есе, рефератів;
- **засоби самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

7. Критерії оцінювання результатів навчання з освітньої дисципліни.

Оцінювати рівень мовних знань, умінь та навичок здобувачів необхідно за такими критеріями:

1. Уміння оперувати лексичним складом сучасної української літературної мови.

2. Ступінь володіння орфографічними, морфологічними, синтаксичними нормами сучасної української літературної мови, передбаченими програмою дисципліни.
3. Уміння працювати з навчальною та навчально-методичною літературою, з фаховими словниками.
4. Рівень володіння лінгвістичною та фаховою термінологією.
5. Ступінь володіння навичками створення письмових текстів.

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається за дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді).

Академічна доброчесність. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. Обов'язковим є посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень.

Відвідування занять. Відвідування занять є обов'язковою умовою виконання навчального плану дисципліни. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. **Критеріями оцінювання є:**

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання основної, додаткової літератури та інших (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання літературних джерел, прикладів і фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати під час навчальних занять за кожную тему (опитування, тестування, виконання вправ), виконання завдань для самостійної роботи – 5 балів. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за кожную тему. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 20, модуль 2 – 40 (разом – 60 балів).

Загальна (максимальна) кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі екзамену і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Екзаменаційний білет містить два теоретичних питання з дисципліни і одне практичне завдання з пройденого матеріалу. У 40 балів, що можливо отримати на екзамені входить: 2 теоретичних питання (по 10 балів відповідно) та практичне завдання (20 балів). У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання. Аналогічно виставляються бали по другому питанню. Практичне завдання оцінюється таким чином: 20 балів – за повністю вирішене практичне завдання.

Якщо екзамен проходить у формі тестування, то оцінюється в 40 балів (40 тестів). У випадку отримання менше 50 балів за результатами поточного та підсумкового контролю, здобувач вищої освіти обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
відмінно	A (90 – 100)	відмінно
добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						
T 1	T 2	T 3	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5		
4	4	12	10	10	6	8	6	40	100

8. Рекомендована література

Основна:

1. Вознюк Г. Л. Українська мова (за професійним спрямуванням). Львів: Львівська політехніка, 2020. 345 с.
2. Грималовський І. С., Криштанович О. В., Попович Н. М., Філіпчук М. В. Українська мова за професійним спрямуванням: практикум для студентів економічних спеціальностей. Чернівці: ЧНУ, 2019. 160 с.
3. Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням. К.: Вид-во «Центр навчальної дисципліни», 2019. 624 с.
4. Дворецька Ю. Помилкаріум. Моя українська правильна та вишукана. К.: Вид-во «Основа», 2019. 345 с.
5. Дубічинський В., Васенко Л., Кримець О. Фахова українська мова. К.: Вид-во «Центр навчальної дисципліни», 2019. 272 с.
6. Підгурська В. Ю., Голубовська І. В. Українська мова за професійним спрямуванням. Навч. посібник. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 192 с.
7. Попович Н. М. Українська мова за професійним спрямуванням: тести. Чернівці: ЧНУ, 2023. 308 с.
8. Тетарчук І. В. Ділова українська мова. К.: ЦУЛ, 2020. 156 с.

9. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / уклад. О. В. Бабакова, З. О. Митяй, О. Е. Хомчак. Мелітополь, 2018. 151 с.
10. Український правопис / Національна академія наук України. Київ, 2019. 391 с.
11. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. К.: Алерта, 2022. 536 с.

Додаткова:

1. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. рекомендації з найскладніших уживань та проблемного правопису слів : [власних назв іншомовного походження] // Українська мова й література в школах України. 2019. № 3. С. 15–16.
2. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Рекомендації з найскладніших уживань та проблемного правопису слів. Українська мова й література в школах України. 2019. № 4. С. 19–20.
3. Попович Н. М., Гажук-Котик Л. Г. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посібник. Чернівці: ЧНУ, 2023. 232 с.
4. Словник української мови / Ред. В. В. Жайворонок. К.: Просвіта, 2016. 1320 с.
5. Філіпчук М.В., Попович Н.М., Онуфрійчук Г.І. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2021. 168 с.

9. Інформаційні ресурси:

1. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> («Словники України»).
2. <http://slovopedia.org.ua/> (Колекція українських словників).
3. <http://www.slovnyk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови).
4. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова : Енциклопедія).
5. <http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал).
6. <http://www.pravopys.net/> (Електронний «Український правопис»).
7. <http://termin.com.ua/> (Словник термінів та понять).